

Måndagen den 6 november

Kl. 11.00

---

*Fyllnadsval till
utskott*

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

§ 1 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens kammare

Härmed avsäger sig undertecknad uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

Stockholm den 30 oktober 1978

Daniel Tarschys

Denna avsägelse godkändes av kammaren.

§ 2 Fyllnadsval till utskott

FÖRSTE VICE TALMANNEN: Folkpartiets partigrupp har som suppleant i konstitutionsutskottet efter Daniel Tarschys anmält Gunnar Richardson.

Vidare har folkpartiets partigrupp som suppleant i utrikesutskottet under Daniel Tarschys ledighet anmält hans ersättare Ylva Annerstedt och som suppleant i kulturutskottet under Karl Bengtssons ledighet anmält hans ersättare Arne Remgård.

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i socialförsäkrings- och kulturutskotten under Barbro Engman-Nordins ledighet anmält hennes ersättare Stig Gustafsson.

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i trafikutskottet under Per Stjernströms ledighet anmält hans ersättare Stina Eliasson.

Moderata samlingspartiets partigrupp har som suppleant i trafikutskottet under Carl-Wilhelm Lothigius ledighet anmält hans ersättare Anita Bråkenhielm.

Förste vice talmannen förklarade därefter valda till

suppleant i konstitutionsutskottet

Gunnar Richardson (fp)

suppleant i utrikesutskottet

Ylva Annerstedt (fp)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Stig Gustafsson (s)

Nr 25

Måndagen den
6 november 1978

suppleanter i kulturutskottet

Stig Gustafsson (s)
Arne Remgård (fp)

*Om domarna mot
vissa fackförenings-
ledare i Tunisien*

suppleanter i trafikutskottet

Stina Eliasson (c)
Anita Bråkenhielm (m)

§ 3 Justerades protokollen för den 20, 23, 24, 25, 26 och 27 oktober.

§ 4 Om domarna mot vissa fackföreningsledare i Tunisien

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Gertrud Sigurdsens* (s) den 26 oktober anmälda fråga, 1978/79:78, och anförde:

Herr talman! Gertrud Sigurdsen har frågat mig vad den svenska regeringen avser att göra för att stödja kraven på att domarna mot de tunisiska fackföreningsledarna upphävs och att de fackliga rättigheterna respekteras i Tunisien.

Regeringen har med stor oro tagit del av uppgifterna om de hårda frihetsstraffen, som nyligen utmätts av en säkerhetsdomstol i Tunisien mot ett flertal fackliga ledare efter en summarisk rättegång. De anklagas för medverkan i oroligheter, som utbröt efter en generalstrejk i landet i början av detta år.

De dömda fackföreningsledarna har överklagat utslagen, men detta överklagande avvisades så sent som i torsdags. Möjligheten att nåd ges återstår dock. Vi följer uppmärksamt den fortsatta utvecklingen, och regeringen framför i dag sin oro till den tunisiska regeringen. Det är givetvis vår starka förhoppning att de fängslade snarast skall försättas på fri fot.

Tunisien har sedan länge med rätta beundrats för sin starka och välutvecklade fackföreningsrörelse och för sina framgångsrika utvecklingsansträngningar. Det är en särskild anledning till att vi nu känner stor oro.

Regeringen anser det viktigt att denna fråga behandlas i den internationella arbetsorganisationen, ILO. Detta är så mycket mera naturligt som Tunisien är ett av de länder som har ratificerat ILO-konventionerna om de fackliga rättigheterna. Regeringen avser självfallet att stödja kravet på att frågan skall tas upp inom ILO:s styrelse.

GERTRUD SIGURDSEN (s):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga.

Den internationella fackföreningsrörelsen har blivit upprörd över det som har hänt i Tunisien när det gäller den fackliga rörelsen och fängslandet av de fackliga ledarna. Det är riktigt som utrikesministern säger; vi har haft långvariga förbindelser med Tunisien på såväl regeringsplanet och partiplanet som fackföreningsplanet. Den tunisiska fackföreningsrörelsen är en av de få fackföreningsrörelser i tredje världen som har den här fria ställningen. FFI

har också vid ett tillfälle haft sin kongress i Tunis. Den här upprördheten har tagit sig uttryck i att medlemsorganisationerna inom FFI i ett 30-tal länder har agerat genom uppvaktningar och på andra sätt. En 24-timmarsstrejk har också genomförts i samband med färjeförbindelserna mellan Marseille och Tunis och mellan Palermo och Tunis. Det är alltså med fog man känner oro inför denna utveckling.

De fängslade hade vidare lovat att rättegångsförhandlingarna skulle hållas vid en reguljär domstol, men de har i stället ägt rum vid en säkerhetsdomstol. Jag noterar med tillfredsställelse att också den svenska regeringen ser på detta med stor oro och att utrikesministern karakteriserar det som en summarisk rättegång. Det tolkar jag som ett konstaterande att de fängslade inte har fått en rättvis behandling.

Jag noterar också med tillfredsställelse att regeringen i dag framför sin oro inför denna frågas utveckling till den tunisiska regeringen, eftersom det är nödvändigt att de demokratiska staterna reagerar när händelser av detta slag äger rum.

Vidare noterar jag att regeringen anser att det är viktigt att frågan behandlas i den internationella arbetsorganisationen ILO, och detta så mycket mer som Tunisien har ratificerat konventionerna om de fackliga rättigheterna.

Utrikesministern slutar med att säga att regeringen självfallet avser att stödja kravet på att frågan skall tas upp inom ILO:s styrelse. Detta är enligt min mening inte tillräckligt, utan jag skulle vilja ställa följande fråga till utrikesministern: Innebär den positiva synen på de frågor som här har aktualiserats och uttalandet att man skall stödja kravet på att frågan tas upp i styrelsen också att den svenska regeringen kommer att verka inom ILO för ett fördömande av det som skett i Tunisien?

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Frågan har i själva verket initierats i ILO i det särskilda utskott för frågor om fackföreningsfrihet som finns under styrelsen. Den väntas komma upp i ILO:s styrelse den 14–17 november, då också ILO:s generaldirektör kommer att rapportera om ett besök som han företagit i Tunisien. Sverige sitter inte med i detta utskott, och vi har bara suppleantplats i ILO:s styrelse, men vi kommer självfallet att pröva vad vi skall framföra i styrelsen i ljuset av de rapporter som framläggs. F. n. har vi begränsat oss till att stödja kravet att ärendet kommer upp till behandling i ILO.

Det är egentligen ganska tillfredsställande att det på detta område finns ett internationellt organ som kan behandla frågor av detta slag – på många andra områden som rör frågor om de mänskliga rättigheterna finns ingen sådan internationell effektiv organisation. Jag vill framhålla att vi kommer att utnyttja de möjligheter vi har att agera utan att nu förutskicka exakt vad vi kommer att säga.

Låt mig tillägga att vi också på andra områden tar initiativ för att främja fackföreningsfriheten. Förra året lade vi i Förenta nationerna fram förslag om en resolution om skydd för politiska fångar. Förslaget godtogs, och i år har vi följt upp detta med förslag om en resolution som handlar om skydd i samband

Måndagen den
6 november 1978

*Om extra livsmedelsbistånd till
Vietnam och Laos*

med facklig verksamhet. Vi hoppas att vi också i år skall vara framgångsrika.

Jag vill också nämna att vi på biståndsområdet gör en hel del för att främja fackföreningsrörelser. Vi anser liksom fru Sigurdsen gjorde när hon var minister att det är väsentligt att fackföreningsrörelser etableras och vidareutvecklas i utvecklingsländerna, där de har en vital uppgift när det gäller att engagera och medvetandegöra stora grupper av människor och främja en demokratisk utveckling. Vi ställer ganska stora medel till förfogande för detta. Under innevarande år rör det sig om så pass mycket som 7 milj. kr. Vår syn på vad som nu sker i Tunisien ingår alltså i ett större mönster.

GERTRUD SIGURDSEN (s):

Herr talman! Utrikesministern säger att när frågan kommer upp i ILO skall regeringen pröva vad som skall framföras mot bakgrund av de rapporter som då kommer att lämnas. Enligt vad som hittills är känt bl. a. genom de observatörer som deltagit i rättegången tyder allt på att det här rör sig om en rent politisk rättegång, eftersom det inte föreligger något brott. Om det också vid den fortsatta handläggningen inom ILO visar sig att de hittills ingångna rapporterna står sig, tolkar jag utrikesministerns svar så, att man inom ILO kommer att fördöma det här handlandet.

Beträffande den fackliga biståndsverksamheten vill jag verkligen instämma i att det är mycket viktigt att länder med en stark fackföreningsrörelse på LO:s och TCO:s sätt kan bidra till facklig utbildningsverksamhet. Hjälpen till denna verksamhet började ju under den socialdemokratiska regeringens tid. Förhoppningen är att denna hjälp skall kunna fullföljas, ty det är, som utrikesministern sade, mycket viktigt att man i utvecklingsländerna kan bygga upp en stark fackföreningsrörelse.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om extra livsmedelsbistånd till Vietnam och Laos

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Tommy Franzéns* (vpk) den 18 oktober anmälda interpellation, 1978/79:35, och anförde:

Herr talman! Tommy Franzén har frågat mig om den svenska regeringen har för avsikt att ställa extra bistånd till förfogande för Vietnam och Laos till livsmedel och andra förnödenheter.

Såväl Vietnam som Laos har under de senaste åren drabbats av skörde-skador. Förra året gick betydande delar av skörden förlorade till följd av ovanligt torr och kall väderlek. I år har de båda länderna på nytt råkat ut för naturkatastrofer. Mekongfloden har svämmat över och ställt stora arealer i Laos och södra Vietnam under vatten. Andra floder har förorsakat översvämningar i norra och mellersta Vietnam. Detta land har dessutom drabbats av insektsangrepp över stora odlingsarealer.

I Laos räknar man med att mer än halva årsskörden förstörts i vissa

områden. I Vietnam beräknas ett produktionsbortfall på över 2,5 miljoner ton spannmål. Produktionen täcker därmed endast två tredjedelar av livsmedelsbehovet. Såväl Laos som Vietnam har begärt livsmedel och andra förnödenheter utifrån för att bistå de människor som drabbats av katastrofen. Skördebortfallet kräver också livsmedelsimport på längre sikt för att man skall kunna klara folkförsörjningen.

Regeringen beslöt mot denna bakgrund den 5 oktober i år att från katastrofanslaget anslå 15 miljoner svenska kronor till Vietnam och 5 milj. kr. till Laos för fri upphandling av förnödenheter för att lindra katastrofsituationen.

Under år 1977 ställdes sammanlagt 20 milj. kr. till Vietnams och 10 milj. kr. till Laos förfogande från katastrofanslagen för inköp av livsmedel.

Mot bakgrund av vad som redan gjorts bedömer jag det för dagen inte aktuellt med någon ytterligare insats, men vi fortsätter givetvis att följa utvecklingen av katastrofsituationen i de två länderna.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för svaret.

Det egentliga svaret kom redan dagen efter det att jag hade ställt interpellationen, eftersom det var då den förra regeringen beslutade om extra bistånd till Vietnam och Laos.

Jag kan intyga att vietnamesernas tacksamhet över beslutet om de 15 miljonerna i katastrofbistånd är stor. Under 15 dagar i oktober har jag haft förmånen att göra en rundresa i Vietnam och besåg då bl. a. en del av de översvämmade områdena. Det var ingen vacker syn. Husen stod delvis under vatten, risfälten överöstes med vatten och människorna som försökte ta sig från den farbara vägen ut till sina hus fick ofta vada i vatten upp till midjan. I flera fall gick vattnet t. o. m. högre. Husen hade försetts med ett provisoriskt golv en bit upp, vilket ovanför vattnet fungerade som en plattform där människorna kunde sova. De redan innan översvämningen skadade husen förstörs givetvis ännu mer av vattnet genom röta i väggar och fuktighet i övrigt.

På många av de översvämmade risfälten använde man roddbåt för att kunna förflytta sig från husen till andra platser. Man fiskade med nät som förflyttades genom att en person gick och drog i var ände i nätet. Djupet på vattnet var ungefär en meter. Också flera städer har översvämmats.

Maskiner för jordbruksarbete stod på sina håll ohjälpligt fast ute i vattnet. Lagerbyggnader med redan malt vete hade översvämmats, så att detta gått till spillo. Detsamma gällde också säckar med konstgödsel.

Broar hade sköljts bort eller var överösta med vatten. Vägar var i hög grad oframkomliga, och vi var tvungna att ta stora omvägar för att över huvud taget komma fram.

Sådan ter sig situationen för en stor del av befolkningen i både Laos och Vietnam – och detta är endast vad som är direkt synbart vid ett hastigt besök. Det behövs stora hjälpsatser utifrån för att människor inte skall behöva svälta ihjäl.

Till dessa stora problem för människorna i Vietnam måste nu läggas även de uppoffringar som krävs för att de skall kunna slå vakt om sitt land och sin självständighet inför hoten från Kina och Kambodja.

För två och en halv månad sedan – närmare bestämt den 27 augusti – kom följande rapport från Vietnam: "I år kommer sommarskörden att bli en fullständig framgång både ifråga om odlad areal och avkastning, om vi kan utrota gräshopporna." Så optimistiska var tongångarna den 27 augusti. Det dröjde inte långt tid därefter förrän läget helt hade förändrats. Då kom de våldsamma skyfallen och tyfonerna och dränkte förhoppningarna. Det var så mycket bittrare som Vietnam hade satsat oerhört på att kompensera förlusterna under torkåren 1976 och 1977.

Gräshoppor hade jagats av både vuxna och barn. Bevattningsanläggningar hade i norr byggts ut till 1 miljon hektar åkermark. 221 anläggningar hade påbörjats i år och totalt var 615 under byggnad. Till slutet av juni hade 4 miljoner kubikmeter jord schaktats och använts till förstärkningar av skyddsvallarna.

Av de 1 300 000 hektar med åkerjord som USA förödde under kriget hade drygt tredjedelen återuppodlats. 300 000 hektar hade nyodlats, och den totala odlade arealen var större än någonsin tidigare i landets historia. Nu har stora delar av detta arbete helt fördärvat.

Man ställer sig frågan varför katastrofen blivit så hård i år. De tropiska monsunregnen kom i år en månad tidigare än vanligt. Skördarbetet hade just påbörjats. När vattnet steg i floderna svepte en rad tyfoner in över landet, mötte flodernas högvatten och blockerade därigenom avrinningen. Floderna vände, helt enkelt.

Dessutom drabbades alla risdistrikt samtidigt. Risdistrikten utgörs av Röda flodens delta i norr, av Mekongflodens delta i söder och av kustslätterna i centrala Vietnam.

Regnmängderna har varit onormala. På sina håll har det kommit lika mycket regn på ett dygn som det normalt kommer under ett helt år. Regnmängder på mellan 300 och 600 mm har varit allmänna i kust- och deltalandskapen. Det har t. o. m. lokalt mätts upp regnmängder på 1 500 mm. Vattenståndet i en rad floder har stigit till det högsta på 60–70 år. Vattnet steg också snabbt, i exempelvis Dong Thap med 20–25 mm per dygn.

I mitten av oktober, då jag vistades i Mekongdeltat, hade vattenmassorna inte vänt ut igen utan fortsatte i stället att stiga. Det beräknades att vattenståndet skulle kunna stiga ytterligare 30–40 cm. Därför höll man för fullt på med att ytterligare förstärka och öka skyddsvallarna. Man byggde dessutom vallar utmed de stora huvudvägarna där vattnet kunde tänkas svämma över, för att därigenom mildra verkningarna så mycket som möjligt på andra sidan av vägen. Det var ett arbete som gjordes av elever i skolor, från kooperativ osv. Var och en hade sin bit att ta hand om.

Vietnameserna beräknade att vattnet skulle vända i början eller mitten av november. Därför är de siffror som hittills redovisats över skadade eller helt förlorade skördar inte definitiva. De kan komma att överskridas. Den totala siffran kommer troligen att hamna på närmare en tredjedel av den beräknade

risskörden i förlorat ris. Till detta kommer skador på spannmål, hus och andra förnödenheter. Dessutom fattas det härigenom en mängd utsäde till nästa skörd.

De hittills kända siffrorna kanske finns skäl att redovisa: 3 miljoner hektar risfält är översvämmade, 2,7 miljoner ton ris har gått förlorat, 10–20 % av husdjuren har förlorats, 4,1 miljoner människor är drabbade, varav 2,7 miljoner behöver omedelbar katastrofhjälp och 3 miljoner behöver livsmedelshjälp i ungefär sex månader.

Partiorganet Nhan Dan skrev samma dag som jag kom till Hanoi, den 9 oktober: "Vi har aldrig förlorat en så stor skörd."

Till det stora skördebortfallet kommer skadorna på bevattningsanläggningarna, på vägar, järnvägar, broar, jordbruksmaskiner och -byggnader, magasin med utsäde, olja, konstgödsel och färdiga varor av olika slag.

Bristen på utsäde förvärras dessutom av den akuta matbristen. Vidare är det brist på mediciner och vacciner mot olika epidemier m. m., på filter, material till tak och väggar och andra direkta livsförnödenheter.

Situationen i Laos är ungefär densamma. Dessa länder – Vietnam och Laos – har nog med problem i sitt återuppbyggnadsarbete efter de amerikanska bombningarna och giftbesprutningarna utan översvämmingar.

Några siffror för Laos kanske det också är skäl att redovisa. Ca 80 000 hektar risfält har översvämmats i främst fyra provinser. 120 450 ton ris har gått till spillo. 85 000 människor har blivit hemlösa. 1,2 miljoner människor har drabbats av översvämmingarna i de fyra provinserna, vilket utgör ungefär 75 % av deras befolkning eller en tredjedel av hela landets befolkning. En halv miljon människor är omedelbart hotade av svält, däribland är 83 000 mödrar och 250 000 barn.

Behovet av livsmedelshjälp för Laos är akut och måste fortsätta fram till nästa skörd i november 1979. Räknat i ris behövs drygt 120 000 ton, vilket motsvarar en hjälpinsats av 200 miljoner svenska kronor. Detta inbegriper då inte behovet av medicin, byggnadsvaror och andra förnödenheter.

Situationen i Kambodja skiljer sig troligen inte heller i någon större grad från den i Vietnam och Laos. Skillnaden är bara den att den kambodjanska regeringen inte redovisar och inte heller begär hjälp utifrån.

Som framgår av dessa redogörelser är behovet av hjälp till dessa länder stort. Tyvärr har de hittills gjorda hjälpinsatserna från omvärlden motsvarat endast några procent av det akuta behovet.

Vad den svenska regeringens beslutade den 5 oktober ligger skyhögt över den hjälp som andra västländer ställt till förfogande. Här fordras det betydande och snabba insatser.

Utrikesministern har i sitt svar gjort den bedömningen att det för dagen inte är aktuellt med någon ytterligare insats.

Till detta skulle jag vilja säga att det är det i allra högsta grad. Vi har i denna del av världen ett sådant läge att ytterligare betydande insatser borde vara en självklarhet.

Utrikesministern säger slutligen i svaret att regeringen fortsätter att följa utvecklingen av katastrofsituationen i de båda länderna.

Jag vill därför ställa frågan, om regeringen är beredd att aktivt påverka andra regeringar och internationella organ för att få fram hjälp till de två länderna.

Jag vill också fråga, om regeringen har för avsikt att ställa ytterligare katastrofhjälp till förfogande om det visar sig nödvändigt.

ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Eftersom även jag nyligen gjort en studieresa till Vietnam vill jag ta tillfället i akt att informera utrikesministern och kammaren om situationen i Vietnam och det behov av hjälp och bistånd som också har tagits upp här.

Det är inget tvivel om att Vietnam åter drabbats synnerligen hårt. De värsta översvämningarna på 30 år har dragit fram över landet från Röda floden i norr till Mekongdeltat i söder. En femtedel av risskörden har spolats bort. 3 miljoner människor behöver omedelbar hjälp med livsmedel för att kunna hålla hungern borta. Bristen på mat innebär stora avbräck i återuppbyggnadsarbetet, där alla krafter egentligen skulle behövas efter 30 års förödande krig.

I augusti kunde man läsa mycket optimistiska rapporter från Vietnam om den kommande risskörden. Äntligen skulle det bli ett bra år med ökade risransoner till folk, som under både 1976 och 1977 fått leva på små risransoner på grund av missväxt. Torkan förstörde då mycket av skörden. I år såg allt så mycket bättre ut. Den uppodlade arealen var nu större någonsin. Man hade bl. a. lyckats rensa en tredjedel av de 1,3 miljoner hektar som USA förstört. Hela sommaren hade både vuxna och barn engagerat sig i ett fantastiskt arbete med att jaga gräshoppor och andra skadeinsekter.

Men vi vet vad som hände. De tropiska monsunregnen kom ungefär en månad tidigare än vanligt. På vissa platser kom lika mycket regn under ett dygn som det normalt faller under ett helt år. Av de 4,2 miljoner hektar som odlats med ris översvämmades 3 miljoner hektar. Massor av boskap försvann och 4 miljoner människor är direkt drabbade av översvämningarna. De har endera måst evakueras eller blivit hemlösa. Men indirekt påverkas naturligtvis hela Vietnams befolkning på 50 miljoner, eftersom de alla hotas av brist på mat – riset är ju basen i födan.

Jag besökte bl. a. södra Vietnam, där nio provinser är mycket hårt drabbade. Vid ett besök i Long An-provinsen fick vi färdas i en flatbottnad landstigningsbåt, som militären ställt till vårt förfogande, eftersom det inte gick att ta sig fram med bil. Runt om i provinsen såg vi många tillfälliga bostäder längs de få torra fläckar som fanns. Man hade där inrett sina bostäder under ett skynke över några pinnar. Det var fantastiskt att se att ett samhälle kunde fungera trots att det bara i den provinsen hade spolats bort 20 000 hus. Sjukhus och skolor hade också drabbats hårt, men där höll man på att få verksamheten att börja fungera igen.

Efter den definitiva befrielsen av södern och återföreningen av Vietnam har självfallet en av de viktigaste uppgifterna i återuppbyggnaden varit att få ett fungerande jordbruk. Alla har med förväntan sett fram mot och jobbat

extra hårt för att få tillräckliga matransoner. I femårsplanen för åren 1975–1980 har man i Vietnam också satt som mål att göra landet självförsörjande av livsmedel. Detta lär nu inte gå att genomföra, utan Vietnam kommer ännu i många år att räknas till de 25 fattigaste länderna i världen. Landet har en bruttonationalprodukt som ger varje invånare ungefär 500 kr. per år.

Det föreligger alltså ett mycket stort behov av katastrofhjälp. Enbart behovet av ris för att överleva kan i Vietnam uppskattas till 2 miljarder kronor och i Laos till 200 milj. kr. Det är tacknämligt att Sverige ställt upp, för vietnameserna upplever i dag att många länder som tidigare gav bistånd och katastrofhjälp inte gör det i samma utsträckning som förr. Det finns alltså anledning för oss att, som utrikesministern sade, nogsamta följa situationen och ta de initiativ som kan vara nödvändiga.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Tommy Franzén har utförligt beskrivit det stora behovet av hjälp, och det är också bakgrunden till de bidrag som vi har givit till Vietnam och Laos – 15 miljoner till Vietnam och 5 miljoner till Laos. Kanske var det av särskilt värde att denna hjälp kom så snart som redan den 5 oktober. Den är inte heller begränsad till uppköp i Sverige, utan resurserna kan användas på det mest effektiva sättet för upphandling av livsmedel i regionen, vilket går fortast, och för användning till uppköp av utsäde, verktyg och annat som kan behövas. Vi har alltså utformat vår hjälp på ett sådant sätt att den skall kunna komma till effektivast möjliga användning.

Naturligtvis kan vi inte föreställa oss att detta svenska bistånd skall räcka till mot bakgrund av de svåra katastrofer som har drabbat Vietnam och Laos. Den tyngsta bördan i alla sådana här situationer vilar givetvis på länderna själva – det är de som drabbas och de som drar det tyngsta lasset. Men vad vi kan göra utifrån – framför allt för att hjälpa till med sådant som de drabbade länderna har ont om, t. ex. utländsk valuta, är ingalunda betydelselöst. Det är inte heller så att Sverige är det enda land som bistår de drabbade länderna. Även internationella organisationer ger bistånd, och hjälp kommer från olika FN-organ, FN:s samordnare för katastrofbistånd, UNICEF och Världslivsmedelsprogrammet, för inköp av mediciner och livsmedel. Också till Laos utgår bidrag via olika FN-organ såsom Flyktingkommissarien, FAO, Världshälsoorganisationen och FN:s utvecklingsprogram. Även Internationella röda korset och Världskyrkorådet ger bistånd för inköp av utsäde, insektsbekämpningsmedel, medicin, filter, reservdelar och maskiner. Det måste till en verkligt internationell solidaritetsaktion när länder drabbas av katastrofer av den här omfattningen. Vi har från svensk sida bemödat oss om att ställa ett ganska stort bistånd till ländernas förfogande. Tommy Franzén karakteriserade vår hjälp till Vietnam och Laos som skyhögt större än det andra bistånd som har kommit. Det har utlovats hjälp från västländerna Frankrike, Japan, Storbritannien och Finland. Vår förhoppning är naturligtvis att det verkligen skall bli fråga om betydande belopp. Vi saknar f. n. detaljerade uppgifter om hur mycket som kan ha lämnats av de socialistiska länderna.

Jag har också i mitt svar till Tommy Franzén sagt att vi är beredda att följa utvecklingen framöver. Vårt beslut fattades så pass nyligen som den 5 oktober, och jag sade därför att det f. n. inte är aktuellt med någon ytterligare insats. Men givetvis följer vi utvecklingen framöver. Jag kanske också skall nämna att det inte bara är det bistånd om 20 milj. kr. som jag nu nämnt som har gått till Vietnam, utan det har också via SIDA avsatts ett anslag på 2 miljoner gällande särskilt födoämnen. Det är proteinberikad s. k. SEF-föda som har sänts ut. Det är alltså ytterligare något utöver det som jag nämnde i mitt första inlägg. Men, som sagt, vi fortsätter naturligtvis att nära följa utvecklingen, och om så skulle föranledas och det finns möjligheter därtill är det tänkbart att vi kommer att vidta ytterligare åtgärder.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Vad jag kan förstå är de siffror som regeringen har redovisat på beräknade förluster till följd av översvämningarna överkörda. I utrikesministerns svar beräknas produktionsbortfallet till 2,5 miljoner ton spannmål. De uppgifter jag har redovisat talar om att förlusterna enbart i fråga om ris uppgår till över 2,7 miljoner ton. Till detta skall man då lägga förluster av övrig spannmål. Målet för 1978 års risskörd var 13,5 miljoner ton. Förlusterna kommer, som jag sade tidigare, säkerligen att överskrida 3 miljoner ton. Det finns beräkningar som säger att närmare en tredjedel av den planerade skörden kommer att gå till spillo.

Utrikesministern sade att produktionen endast täcker två tredjedelar av livsmedelsbehovet. Det är inte riktigt korrekt. För att trygga självförsörjningen fordras nämligen drygt 20 miljoner ton ris, en kvantitet som också är uppsatt som mål för 1980. Med tanke på förlusterna av även utsäde kommer hjälpbehovet när det gäller livsmedelsproduktionen att kvarstå i ytterligare minst ett år – detta inte minst med tanke på alla de djur som dog vid översvämningarna eller måste nödslaktas. Skörderesultatet i år kommer i varje fall inte att överstiga hälften, 50 %, av det behov av ris som Vietnam har för sin självförsörjning. De tidigare två årens stora skördeförluster sammanlagda med årets har givetvis också i hög grad inverkat negativt på återuppbyggnadsarbetet i stort. Behovet av ordinarie bistånd har genom dessa naturkatastrofer givetvis också ökat.

Utrikesministern ville inte svara huruvida han nu var beredd att verka för nya insatser. Jag vill emellertid i korthet relatera vad de organ och länder som utrikesministern hänvisade till har gjort. Jag har en sammanställning över de bidrag som man fattat beslut om t. o. m. den 19 oktober i år inom FN:s olika organ – FN:s livsmedelsprogram, UNDRÖ, UNICEF, och ytterligare ett organ. Dessa bidrag uppgår till ungefär 14 milj. kr., alltså ca 1 miljon lägre än det svenska biståndet. Man borde kunna räkna med att FN skulle kunna gå in med avsevärt större hjälpinsatser. Flera länder har gett bidrag till just de här olika FN-organen för att de skall kunna sätta in katastrofbistånd. Jag har utgått ifrån att de pengar som kommit från FN just är sådana pengar som har specialdestinerats från dessa länder.

Utrikesministern nämnde också Japan, Frankrike och Finland. I de fallen

kan jag nämna de hittills, alltså till den 19 oktober, kända siffrorna. För Japans del innebar biståndet omräknat i svenska kronor 2,24 milj. kr. Frankrike anger tyvärr inget belopp, men det går naturligtvis att räkna om värdet av 13 000 ton livsmedel. För Finlands del var siffran 216 000 kr. Enligt den lista jag har kan jag tyvärr konstatera att det svenska biståndet tillsammans med FN-pengarna tyvärr inte uppgår till mer än några få procent.

Jag skulle, med anledning av att biståndet naturligtvis under de kommande åren behöver vara högre för att i någon mån kunna reparera de skadeverkningar som uppstått under åren av torka och under det senaste översvämningsåret, vilja fråga utrikesministern och regeringen: Överväger ni att öka det ordinarie biståndet till de här länderna? Det vore väl möjligt nu – dvs. om man har viljan – när inte moderaterna finns med i regeringen och sätter bromsklossar. Jag är övertygad om att en sådan insats från regeringens sida skulle få ett brett stöd här i riksdagen. Vi från vänsterpartiet kommunisterna ställer givetvis upp på en sådan linje, och jag förutsätter att även socialdemokraterna gör det.

Förra året gav svenska regeringen Vietnam 20 milj. kr. i katastrofbistånd. Man betecknar årets översvämnningar som en värre katastrof än förra årets torka. Läger man sedan samman dessa båda effekter blir katastrofen i år således större. Det finns alltså skäl och utrymme, även vid jämförelse med förra årets katastrofbiståndsanslag från Sverige, att också i år tänka sig en utökning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1978/79:23 till trafikutskottet

1978/79:29 till justitieutskottet

1978/79:32 till näringsutskottet

§ 7 Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1978/79:4

Försvarsutskottets betänkande 1978/79:4

Kulturutskottets betänkanden 1978/79:10, 11 och 13

Trafikutskottets betänkande 1978/79:3

Näringsutskottets betänkanden 1978/79:6 och 7

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1978/79:8 och 9

§ 8 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1978/79:58–61

§ 9 Anmälades och bordlades

Propositioner och skrivelse

1978/79:19 om hälsoundersökning av sjöfolk

Nr 25

Måndagen den
6 november 1978

- 1978/79:24 om slopande av särskilda passageavgifter för Väner- och Mälartrafiken
1978/79:31 med redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen
1978/79:34 om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236)
1978/79:45 om villkoren för lönsparande på vinstsparkonto
1978/79:47 om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel

§ 10 Anmälades och bordlades

Förslag

- 1978/79:5 Riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag om vissa bemyndiganden med anledning av nytt huvudavtal och medbestämmandeavtal inom riksdagens och dess verks område

§ 11 Anmälades och bordlades

Motioner

1978/79:29 av *Lennart Andersson m. fl.*

1978/79:30 av *Jörn Svensson*

1978/79:31 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:12 om underhåll till barn och frånskilda, m. m.

§ 12 Anmälades och bordlades

Lagutskottets betänkande

1978/79:4 med anledning av motion om fastställande av faderskap i vissa fall

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1978/79:4 med anledning av motion om utbetalningen av sjukpenning m. m.

1978/79:5 med anledning av motion om viss information till den som flyttar utomlands

Socialutskottets betänkanden

1978/79:11 med anledning av motioner om vissa arbetsmiljöfrågor

1978/79:12 med anledning av motion om viss översyn av obduktionslagen

1978/79:13 med anledning av motioner om styrelsen för vårdartjänst

§ 13 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 27 oktober

1978/79:62 av *Lars Schött* (m) till kommunikationsministern om fortsatt bemanning av fyrplatsen Långe Jan:

Enligt sjöfartsverkets planering skall en successiv avbemannning av våra fyrplatser ske fram till 1980. Efter 1980 skall fyrplatserna helt skötas med automatik. Härvid kommer fyrplatsen Långe Jan vid Ölands södra udde att helt avbemannas. Stark och sakligt väl underbyggd kritik har mött sjöfartsverkets handlingssätt när det gäller planering innebärande automatisering av fyrplatser. Verket åberopar ekonomiska skäl för sin planering och har därvid bortsett från en rad viktiga faktorer som bör tillmätas betydelse vid överväganden rörande fyrplatsernas nuvarande och framtida uppgifter.

För fyrplatsen Långe Jan vid Ölands södra udde liksom för flera andra fyrplatser, exempelvis Hanö fyrplats, kan särskilt framhållas vikten av fortsatt optisk bevakning ur sjöräddningssynpunkt, kustbevakningssynpunkt och oljekatastrofberedskapssynpunkt. För fritidsbåtar utan kommunikationsradio, i sjönöd eller andra svårigheter, är frågan om en bemannad fyr av allra största betydelse. Liknande synpunkter kan framhållas för fiskerinäringens del. Det är också bekant att det enligt försvarets mening är angeläget med en så god bevakning av våra kuster som möjligt; härvid intar manuell optisk övervakning av farvatten en särställning när det gäller en god vaksamhet vid våra gränser. Liknande meningar har framförts från meteorologiska myndigheter.

För Ölands del, där turistnäringen är av avgörande betydelse, finns turist- och kulturhistoriska platser av rang. Vid sidan av Borgholms slottsruin och Sollidens sommarresidens är fyren Långe Jan vid Ölands södra udde den förnämsta turistattraktionen. Att bortse från detta faktum när det gäller fyrplatsen Långe Jan vid Ölands södra udde vore att motverka andra av statsmakterna vidtagna åtgärder som syftar till regional stimulans och utveckling. Vidare kan med fog anföras att personliga och sociala problem uppstår för den vid fyrarna verksamma personalen vid en eventuell friställning. En fyrplats är en alldeles speciell arbetsplats, och den där verksamma personalen kan inte utan vidare jämföras med arbetskraft inom annan verksamhet som av rationaliseringsskäl måste friställas.

Med åberopande av det anförda vill jag fråga kommunikationsministern:

Ämnar kommunikationsministern vidtagna åtgärder för att bibehålla fyrplatsen Långe Jan vid Ölands södra udde bemannad?

Nr 25

Måndagen den
6 november 1978

Anmälan av interpellationer

Måndagen den
6 november 1978

Anmälan av interpellationer

1978/79:63 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till arbetsmarknadsministern om totalförbud mot användning av asbest:

Det är nu åtskilliga år sedan det stod klart att asbest är ett ämne som ger upphov till vävnadsförändringar, som i sin tur i stor utsträckning utvecklas till cancer. Under många år undanhölls och bagatelliserades fakta kring asbestens påverkan på människan. De som har undanhållit fakta och de som har underlåtit att vidta nödvändiga åtgärder för att stoppa användningen av asbest har tusentals arbetares liv på sina samveten. Och fler kommer det att bli, eftersom de sjukliga förändringarna uppträder och utvecklas under decennier efter det att exponeringen för asbest har upphört. Vpk har krävt, och fortsätter att kräva, ett totalt förbud mot import och användning av asbest som det enda radikala sättet att lösa problemet.

Sedan ett tiotal år har det presenterats forskningsresultat som tyder på att ämnet kadmium också har en starkt cancerframkallande effekt. Det måste nu anses belagt att så är fallet. Det rör sig om cancer i hålligheterna bakom näsa och svalg och om prostatacancer. Den fråga man nu ställer sig är hur många arbetares liv och hälsa som skall förödås innan åtgärder vidtas för att nedbringa och stoppa användningen av kadmium inom industrin.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande frågor till arbetsmarknadsministern:

När tänker regeringen vidta åtgärder för att totalförbjuda import och användning av asbest?

Kommer regeringen att vidta åtgärder för att alla arbetare som i sitt yrke utsatts för asbest får genomgå grundliga läkarundersökningar?

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta med anledning av kunskaperna om kadmiums cancerframkallande effekter?

den 1 november

1978/79:64 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om den kommunala barnomsorgen:

Det finns mycket som tyder på att både den kvantitativa och den kvalitativa utbyggnaden av barnomsorgen försenas. Kommunernas redovisning i barnomsorgsplanerna visar t. ex. att bara 89 000 nya daghemsplatser kommer att färdigställas t. o. m. 1980 mot de 100 000 som överenskommits och bara 39 000 fritidshemsplatser mot överenskomna 50 000. Två tredjedelar av kommunerna kommer inte upp till 80 % täckning av behovet, som det redovisas i barnomsorgsplanerna, under 1980. Det finns fortfarande kommuner som inte har ett enda daghem, och daghem för småbarn saknas i 70 kommuner. En tredjedel av kommunerna saknar helt fritidshem.

1982 beräknas att 24 % av 0-6-åringarna skall ha tillgång till daghemsplats, men redan i dag skulle minst hälften av barnen i dessa åldrar behöva plats, därför att deras föräldrar förvärsarbetar. 1977 skulle det t. ex. ha behövts ytterligare 177 000 daghemsplatser för dessa barn. I många kommuner tillämpas dessutom vad man kan kalla en sardinburkspolitik, dvs. man

skriver in fler barn än platsantalet medger. I underlagsberäkningarna för lokalyta m. m. räknas dessutom hallar, toaletter o. d in.

1977 fick bara 5 % av barnen i åldrarna 7–12 år plats på fritidshem, trots att behovet av fritidshemsplatser är lika stort som behovet av daghem. Bristen på fritidshemsplatser är i dag t. o. m. större än bristen på daghemsplatser.

Antalet barn som behöver tillsyn vid daghem och fritidshem ökar ständigt, inte minst därför att kvinnorna förvärvsarbetar i allt större utsträckning. Kommunernas barnomsorgsplaner utarbetas på grundval av en förväntad förvärvsbenägenhet bland kvinnorna. I detta grundmaterial underskattas kvinnornas förvärvsbenägenhet konsekvent. En konsekvens av nuläget är att otaliga kvinnor fastnat i en cirkelgång – för att få jobb måste de ha barnstugeplats och för att få barnstugeplats måste de ha jobb.

Fyra av fem kommuner anger ekonomiska orsaker till att utbyggnaden är så låg. Många kommuner har också svårigheter med tillgången på mark för utbyggnaden.

I UHÄ:s anslagsframställan för det kommande budgetåret har 300 platser för förskolläraryt utbildning skurits bort. Redan med nuvarande låga utbyggnad av barnstugeplatser skulle det behövas 100 000 fler människor som arbetar inom barnomsorgen den närmaste tioårsperioden. Utbildningen av personal för barnomsorgen måste ökas. Dessutom bör all personal vid barnstugorna få en likvärdig utbildning, eftersom personalen har likvärdiga arbetsuppgifter. Utbildningen bör dessutom förlängas och göras fyraårig. Kommunerna måste också bli skyldiga att erbjuda fortbildning för all barnstugepersonal, så att en likvärdig utbildningsnivå mellan de anställda uppnås.

Barnomsorgen måste byggas ut både kvantitativt och kvalitativt. Utan tillräckligt med utbildad personal inom barnomsorgen kommer aldrig den kvalitativa upprustningen av barnstugorna att kunna genomföras. Vpk menar att alla barn skall ha rätt till en bra barnstugeplats, oavsett om deras föräldrar förvärvsarbetar eller inte, därför att barnen behöver den stimulans som en daghemsvistelse kan ge. Vpk har därför aldrig accepterat den låga utbyggnadstakten utan ständigt krävt snabbare utbyggnad och bättre kvalitet. Vi har också vid ett antal tillfällen krävt en målsättningsdiskussion om förskolan: Vilka ändamål skall den tjäna, utöver den rena tillsynen, och hur skall den då se ut för att tjäna dessa ändamål?

Det är med oro vi nu ser hur både den kvantitativa och den kvalitativa utbyggnaden av barnomsorgen sätts ur spel.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till socialministern:

Kommer regeringen att lägga fram förslag om att staten skall överta kostnaderna för barnomsorgen?

Är socialministern beredd att medverka till sådana normer i samband med samlad nybebyggelse, att mark motsvarande 10 m²/barn avsätts för barnomsorgens behov?

Kommer regeringen att vidta åtgärder för att överinskrivningen vid barnstugorna skall slopas?

Anser socialministern att nuvarande normer för beräkning av lektytor resp. avdelningsytor vid barnstugorna är rimliga?

Nr 25

Måndagen den
6 november 1978

*Anmälan av inter-
pellationer*

Är regeringen beredd att öka kapaciteten för utbildning av förskollärare?

1978/79:65 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till handelsministern om den svenska vapenexporten:

Den svenska vapenexporten har ofta debatterats i riksdagen. Det är självklart eftersom de regler vi har är skrivna på ett sådant sätt att alla regeringar, oavsett om de är socialdemokratiska eller borgerliga, förr eller senare kommer att bryta mot de bestämmelser som de själva har utformat.

Från vpk:s sida har vi åtskilliga gånger påpekat att den svenska vapenexporten alltid haft "en olycklig benägenhet" att hamna hos diktaturstater inom den västliga världen. Detta har ofta motiverats med att det, enligt de bestämmelser vi har, "råder inre stabilitet" i sådana stater. Så fort folkliga uppror inträffar måste alltså exporten avbrytas. Det färskaste och bästa exemplet f. n. är Iran, som vi exporterat krigsmateriel till i flera år. Nu, med vad som inte kan betecknas som annat än inbördeskrig, finns de svenska vapnen där och kommer naturligtvis också till användning.

Det finns också andra och lika färskaste exempel. I Sydostasien pågår sedan några år ett krig mellan Indonesien och befrielsefronten på Öst-Timor, FRETILIN. Indonesien har olagligt, i strid med en FN-resolution som också Sverige röstat för, ockuperat Öst-Timor. Sedan detta inträffade, 1975, har striden pågått. Man borde då förvänta sig att krigsmaterielinspektionen och handelsdepartementet skulle förhindra all export av vapen till Indonesien. Enligt våra bestämmelser får ju inte export ske till stat som befinner sig i krig. Indonesien befinner sig i krig. Trots detta visar handelsstatistiken för 1977/78 att sådan export förekommit.

Jag vill därför fråga handelsministern:

Anser handelsministern att det råder inre stabilitet i Iran?

Bedömer handelsministern läget i Iran tidigare under 1970-talet som stabilt?

Anser handelsministern att Indonesien befinner sig i krig?

Anser handelsministern att vi skall följa våra egna regler för vapenexport, som förbjuder sådan export till land som befinner sig i krig eller är drabbat av inre oroligheter?

§ 14 Meddelande om frågor

Nr 25

Måndagen den
6 november 1978

Meddelades att följande frågor framställts

den 31 oktober

*Meddelande om
frågor*

1978/79:91 av *Karin Ahrland* (fp) till statsrådet *Marianne Wahlberg* om åtgärder för att öka antalet kvinnor bland högre statstjänstemän:

Allt fler börjar inse att det pågår ett nationalekonomiskt slöseri i landet genom att duktiga kvinnors kapacitet inte utnyttjas rätt. Nu visar en alldeles färsk statistik att av ca 5 000 statstjänstemän i lönegrad F 23 och uppåt är 209 kvinnor. Det motsvarar 4 %. Året innan var andelen ungefär densamma. En stor del av dessa tjänster tillsätts av regeringen utan ansökningsförfarande.

Ansr statsrådet att detta förhållande är bra för landet?

Om inte, hur vill statsrådet arbeta för en förbättring?

1978/79:92 av *Nils Åsling* (c) till kommunikationsministern om tidpunkten för genomförande av visst brobygge:

I februari beslöt den dåvarande regeringen att uppdra åt vägverket att upphandla fyra stålbroar. Dåvarande kommunikationsministern betonade att regeringens beslut skulle ses mot bakgrund av strävan att stödja sysselsättningen såväl inom den inhemska industrin som på byggnads- och anläggningsidan. Det är därför angeläget, framhöll han, att broarna kan byggas snarast möjligt.

Den nya regeringen har nu meddelat att bara ett av de fyra projekten kommer till omedelbart utförande och att tillräckliga skäl inte talar för att med extra medel finansiera en tidigareläggning av de tre övriga broprojekten. Det finns dock ingenting i utvecklingen på arbetsmarknaden som stöder denna nya prioritering.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

När kan den enligt den tidigare regeringens beslut redan upphandlade Sannundsbron beräknas komma till utförande?

den 3 november

1978/79:93 av *Marianne Stålberg* (s) till kommunikationsministern om prioriteringen av vissa brobyggen:

Vägförvaltningen i Jämtlands län hade redan i 1975 års flerårsplan planerat byggandet av en bro över Sannundet. Detta skulle påbörjas 1980. Den förra regeringen har undersökt möjligheterna att bygga ett antal broar av stål. Genom att lägga beställningar på varven skulle man skapa underlag för alternativ produktion. Hänsyn skall tas till sysselsättningen inom vissa

Nr 25

Måndagen den
6 november 1978

---

*Meddelande om
frågor*

områden. Departementet tog fram ett "paket" på fyra broar. En av dem var Sannundsbron.

I februari i år uppdrog regeringen åt vägverket att upphandla de fyra vägbroarna. Regeringen har emellertid nu beslutat att anslå 130 milj. kr. till byggande av en enda bro, Stallbackabron i Trollhättan. Detta skulle kunna frigöra medel för verket att tidigarelägga även andra broar.

Enligt vägverket kan detta ske för högst två broar, Lullehovsbron i Stockholms län och Strängnäsbron i Södermanlands län. Därmed hamnar hela effekten av de statliga insatserna i södra delarna av landet.

Med hänvisning härtill vill jag fråga:

Vad föranledde statsrådet att riva upp en principuppgörelse som byggde på regional- och sysselsättningspolitiska skäl?

Hur stämmer beslutet om att prioritera brobyggen endast i de södra delarna av landet överens med de regionalpolitiska målen att skapa arbete i olika delar av landet?

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 11.44.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert